

Kids First

Towards a pedagogical sport climate

ZonMw

Verenigingsbestuurders en ouders over een pedagogisch sportklimaat

Marieke Reitsma

Annejan Alberts

Agnes Elling

mulier instituut

Kids First

Towards a pedagogical sport climate

Deze rapportage is onderdeel van het onderzoeksproject ‘Kids First, towards a pedagogical sport climate’ en mede mogelijk gemaakt door ZonMw.

© Mulier Instituut
Utrecht, maart 2021

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1. <u>Inleiding</u>	3
2. <u>Resultaten</u>	7
2.1 <u>Beleid en aandacht voor een pedagogisch sportklimaat bij verenigingen</u>	7
2.2 <u>Visies op en ervaringen met een pedagogisch sportklimaat</u>	10
2.3 <u>Verbetermogelijkheden en ondersteuning</u>	25
3. <u>Conclusies en aanbevelingen</u>	29
<u>Bijlagen</u>	33

A photograph of children in soccer uniforms celebrating on a field. They are holding bouquets of flowers and spraying water. The image is semi-transparent, serving as a background for the text.

1. Inleiding

Aanleiding

Kids First, towards a pedagogical sport climate is een door ZonMw Onderzoeksprogramma Sport en Bewegen (call 2017) gehonoreerd onderzoeksproject. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in een samenwerkingsverband onder leiding van Hogeschool Windesheim (Zwolle), lectoraat Sportpedagogiek, in samenwerking met Hanzehogeschool Groningen, Haagse Hogeschool, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden, Mulier Instituut, Kennispraktijk, NOC*NSF, KNHB en KNVB.

Jeugdsport draagt bij aan een aantal positieve aspecten zoals zelfvertrouwen. Helaas komt bijvoorbeeld ook pesten of intimidatie op sportverenigingen voor. Om de waarde van jeugdsport te vergroten en probleemgedrag te verminderen moet er een pedagogisch klimaat gecreëerd worden. Een pedagogisch sportklimaat zet het kind centraal en focust op plezier, positieve coaching en sociale veiligheid. De vraag is hoe sportverenigingen een pedagogisch sportklimaat tot stand kunnen brengen. Het doel van dit onderzoek is het ontwerpen en invoeren van een hulpkader om een pedagogisch sportklimaat op clubniveau te realiseren. Het project wordt uitgevoerd bij 8 voetbal- en hockeyverenigingen in vier gemeenten (Zwolle, Arnhem, Utrecht en Rotterdam) met sporters tussen de 12 en 15 jaar. Het vernieuwende van dit project is dat standaard manieren van informatieverzameling zoals vragenlijsten gecombineerd worden met nieuwe manieren zoals bewegingssensoren en social media.

Onderhavig onderzoek, uitgevoerd door het Mulier Instituut, betreft landelijk vragenlijstonderzoek, als een soort context en bij wijze van benchmark voor het actieonderzoek bij de caseverenigingen. Via vragenlijsten is aan ouders, verenigingsbestuurders en trainers gevraagd

naar de mate waarin en de wijze waarop binnen hun sportvereniging aandacht is voor aspecten van een pedagogisch sportklimaat, en hun ervaringen met en meningen over dit onderwerp. Deze rapportage doet verslag van de resultaten van de bevraging onder ouders en verenigingsbestuurders. De resultaten van de bevraging onder trainers zijn in een aparte publicatie¹ gerapporteerd.

Doelstelling en onderzoeksvraag

De doelstelling van dit deelonderzoek is meer inzicht te krijgen in de ervaringen met aspecten van een pedagogisch sportklimaat vanuit het perspectief van ouders en verenigingsbestuurders. De onderzoeksvraag luidt:

Wat is de visie van ouders en verenigingsbestuurders op verschillende aspecten van een pedagogisch sportklimaat en hoe ervaren zij het pedagogisch handelen bij hun vereniging/de vereniging van hun kind?

¹ Reitsma, M. & Elling, A. (2021). *Jeugdtrainers/coaches uit het voetbal en hockey over een pedagogisch sportklimaat*. Utrecht: Mulier Instituut.

Onderzoeksopzet en methode

Om het genoemde inzicht te verwerven is gekozen voor een kwantitatieve onderzoeksopzet. Er zijn vragenlijsten ontwikkeld voor ouders van kinderen in de leeftijd 12-15 jaar en voor verenigingsbestuurders met jeugdleden in deze leeftijd.

Als uitgangspunt is de visie op een pedagogisch sportklimaat gebruikt die binnen het onderzoeksprogramma Kids First is ontwikkeld. Hierin worden vier dimensies van een pedagogisch sportklimaat onderscheiden, die allemaal van invloed zijn op de mate waarin sportverenigingen kindgericht zijn.² Dit zijn:

- Sociaal veilig klimaat
- Motivationaleel klimaat
- Zorgzaam klimaat
- Ontwikkelingsgericht klimaat

Hoe meer sprake is van een positief klimaat op elk van deze dimensies, hoe beter het algehele pedagogisch sportklimaat. Binnen elk van de dimensies zijn praktische aspecten te onderscheiden die wel of juist niet bijdragen aan het betreffende klimaat. Zo draagt een trainer, die samen met zijn of haar pupillen persoonlijke doelen opstelt, bij aan een ontwikkelingsgericht klimaat. Een trainer die kinderen op geen enkele wijze betreft bij de invulling van trainingen doet dat juist niet. Dergelijke aspecten zijn als input voor de vragenlijsten gebruikt. Vervolgens zijn aan de hand hiervan vragen opgesteld die herkenbaar en eenvoudig te beantwoorden zijn voor de doelgroep. Zie bijlage 1 voor een overzicht van de onderwerpen die in de vragenlijsten aan bod zijn gekomen.

Vragenlijst ouders

De vragenlijst voor ouders is uitgezet onder panelleden van een representatief online bevolkingspaneel die in de doelgroep vielen, van onderzoeksbureau Motivaction. Het veldwerk is uitgevoerd in de periode half april - half mei 2019, door Motivaction. De doelgroep voor de vragenlijst bestond uit ouders van kinderen in de leeftijd 12-15 jaar, die sporten bij een sportvereniging (zowel hockey en voetbal als andere sporten).

De vragenlijst voor ouders is door 542 respondenten volledig ingevuld.

De ouders zijn gelijk verdeeld naar geslacht van het kind waarover ze rapporteren (evenveel zonen als dochters). De kinderen zijn iets vaker 14/15 jaar (55%) dan 12/13 jaar (45%). Bijna een kwart van de respondenten heeft een voetballend kind (23%, 'voetbalouder'), 13 procent heeft een hockeyend kind ('hockeyouder'), 14 procent heeft een kind dat een andere teamsport doet en 49 procent heeft een kind dat een overige sport beoefent bij een sportvereniging.

Vrijwel alle respondenten zijn zelf tussen de 35 en 55 jaar oud. Moeders (59%) zijn iets oververtegenwoordigd in de responsgroep ten opzichte van vaders (41%). Het grootste deel doet vrijwilligerswerk of taken voor de vereniging of het team van het kind (62%). Ongeveer een op de drie ouders doet of deed dezelfde sport als hun kind (36%).

Zie bijlage 2 voor een volledig responsoverzicht.

² Bronkhorst, A., Kerk, J. van der, & Schipper-van Veldhoven, N.H.M.J. (2018). *Een pedagogisch sportklimaat: het realiseren van een positieve clubcultuur*. Bussum: Coutinho.

Vragenlijst verenigingsbestuurders

De vragenlijst voor verenigingsbestuurders is uitgezet via het Verenigingspanel van het Mulier Instituut. Dit panel bestaat uit ruim 2.000 sportverenigingen dat jaarlijks meerdere keren worden ondervraagd over verschillende aspecten van de sportvereniging. Het veldwerk is uitgevoerd in de periode half mei-half juni 2019. De doelgroep voor de vragenlijst bestond uit sportverenigingen met jeugdleden in de leeftijd 12-15 jaar. De vragenlijsten zijn ingevuld door één van de bestuurders van de vereniging.

De vragenlijst voor sportverenigingen is door 383 bestuurders volledig ingevuld. Onder de respondenten zijn bestuurders van grote verenigingen (meer dan 300 leden) en bestuurders van teamsportverenigingen oververtegenwoordigd. Om een goede afspiegeling te vormen van de georganiseerde verenigingssport in Nederland, is de respons gewogen op het totale bestand van sportverenigingen in Nederland naar grootte en aard van de sport. Zie bijlage 2 voor een volledig responsoverzicht.

Verwerking resultaten en analyse

Het Kids First onderzoek is gericht op voetbal- en hockeyverenigingen. Voor de resultaten van de ouders geldt dat de respons voldoende was om onderscheid te kunnen maken naar voetbal, hockey, andere teamsporten en overige (semi)individuele sporten. Voor de resultaten van de verenigingen geldt dat het niet mogelijk was een uitsplitsing naar hockeyclubs te maken, vanwege de te lage respons door hockeybestuurders (minder dan 20). Daarom is er onderscheid gemaakt naar voetbalverenigingen, andere teamsporten en overige (semi)individuele sporten.

In deze rapportage worden de resultaten per thema besproken en komen, wanneer relevant, zowel de resultaten van ouders als van

verenigingsbestuurders aan de orde. Sommige (sub)thema's werden alleen aan ouders of alleen aan verenigingsbestuurders gevraagd.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een overzicht van de resultaten, ingedeeld in drie paragrafen: 1) beleid en aandacht bij sportverenigingen voor een pedagogisch klimaat, 2) ervaringen met en perspectieven op aspecten van een pedagogisch sportklimaat, door zowel verenigingsbestuurders als ouders, en 3) verbeterpunten en ondersteuning(sbehoeften). Hoofdstuk 3 bevat een korte samenvatting en conclusie.

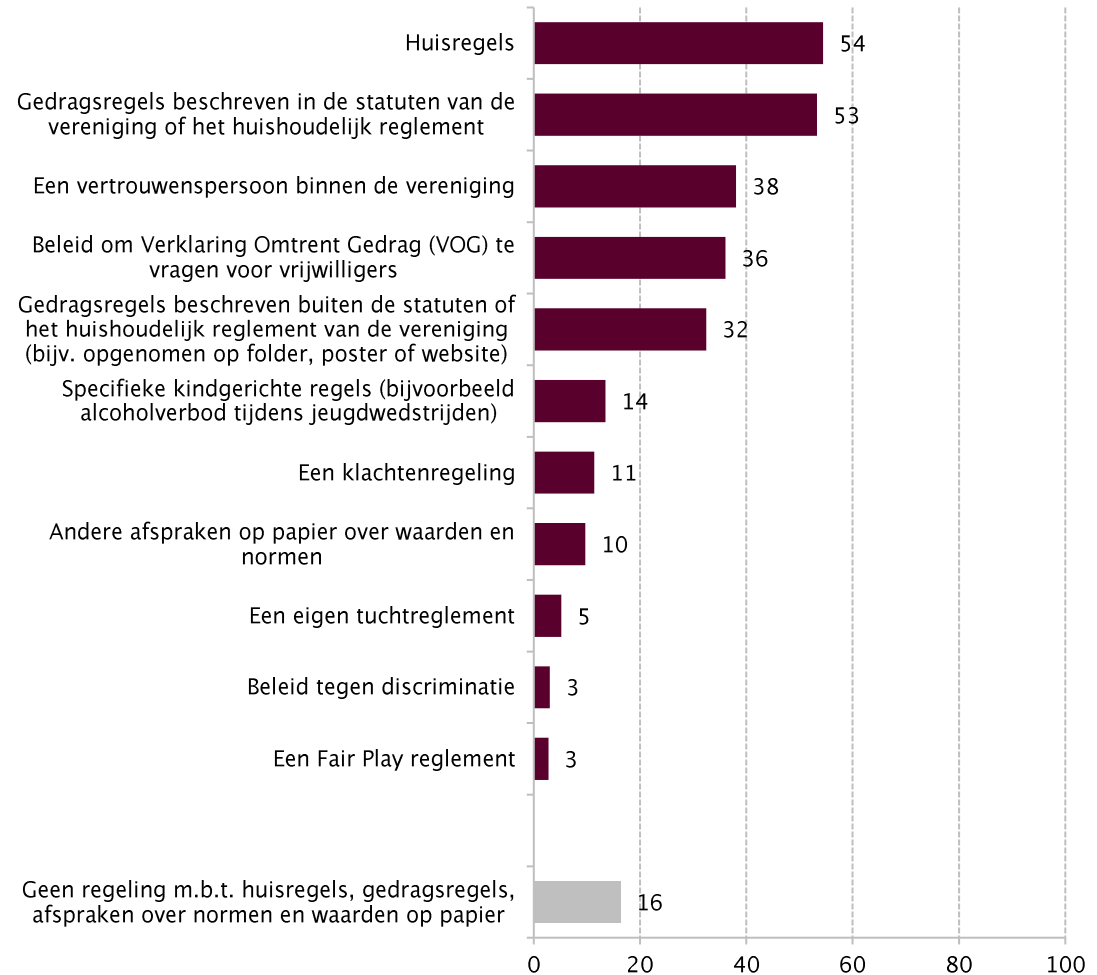
2. Resultaten

2.1 Beleid en aandacht voor een pedagogisch sportklimaat bij verenigingen

Vrijwel alle sportverenigingen geven aan iets te hebben vastgelegd met betrekking tot gedragsregels en/of normen en waarden. 16 procent van de sportverenigingen heeft op geen enkele manier huisregels, gedragsregels of afspraken over normen en waarden vastgelegd (figuur 2.1). Het aantal manieren waarop verenigingen iets hebben vastgelegd, lijkt echter beperkt. Ruim de helft heeft huisregels en/of gedragsregels. Circa een derde heeft beleid over vertrouwenscontactpersonen en/of over de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG), en/of heeft de gedragsregels op een andere plek beschreven.

Specifiekere vormen van beleid, bijvoorbeeld gericht op het tegengaan van discriminatie, een klachtenregeling of kindgerichte regels, zijn volgens de ondervraagde verenigingsbestuurders in veel mindere mate aanwezig.

Figuur 2.1 Mate waarin sportverenigingen beschikken over (beleids)documenten over een veilig sportklimaat en positieve sportcultuur, volgens verenigingsbestuurders (in procenten, n=405)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

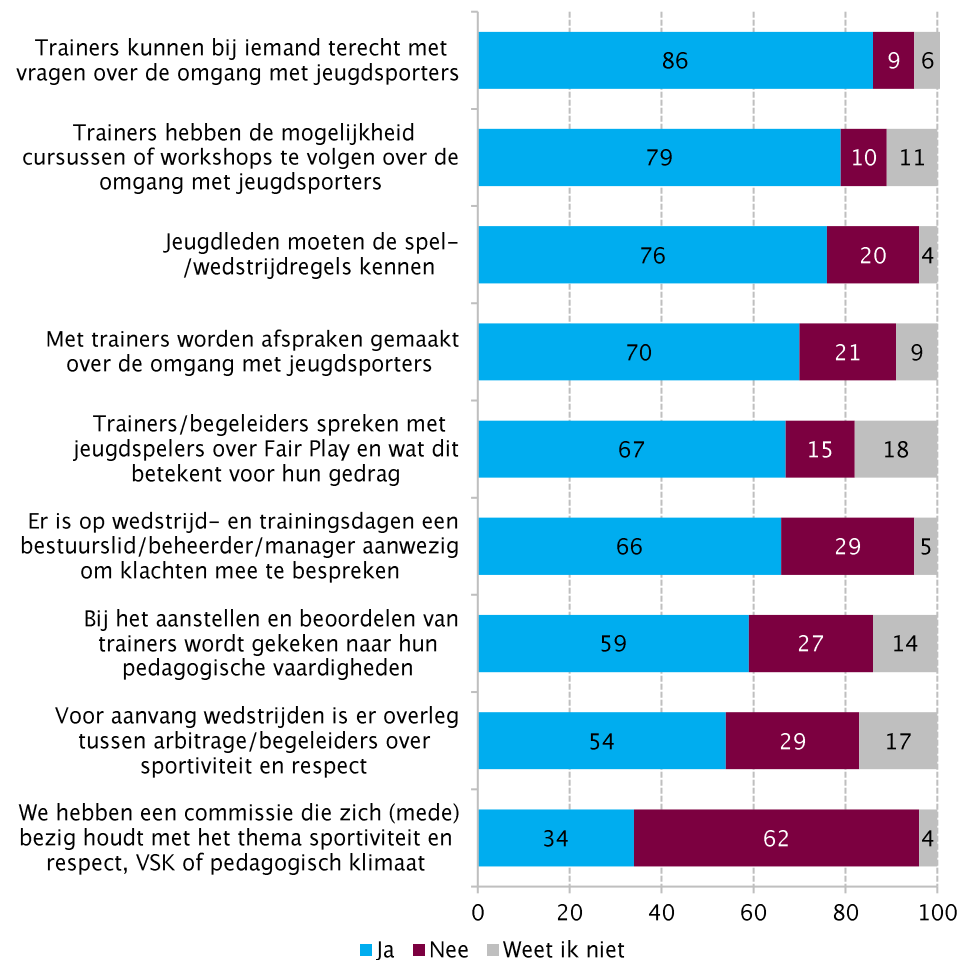
Figuur 2.2 bevat een overzicht van de manieren waarop volgens verenigingsbestuurders specifieke aandacht is voor een pedagogisch sportklimaat. Het aspect waar de meeste aandacht naar uitgaat, is dat trainers bij iemand terecht kunnen met vragen over de omgang met jeugdspporters (86%). Bij deze vraag is niet gespecificeerd wat voor iemand dat is; het kan een bestuurslid of speciaal geschoold iemand zijn, maar ook een andere trainer, ouder, of externe professional, zoals onderstaand citaat weergeeft:

‘We gaan komend seizoen met een buurtsportcoach aan de slag voor de pedagogische ondersteuning van de jeugdtrainers ‘on the job’.
(bestuurder voetbalvereniging)

Daarnaast hebben trainers volgens veel bestuurders de mogelijkheid tot scholing (79%) en worden bij veel verenigingen de spelregels aan kinderen bijgebracht (76%). De minste aandacht is er volgens bestuurders voor een speciale commissie die zich expliciet richt op sportiviteit of aanverwant thema (34%). Bestuurders van voetbalverenigingen geven vaker dan andere bestuurders aan een speciale commissie voor dit thema te hebben (49%).

Bestuurders van (semi-)individuele sporten kijken relatief vaak (70%) naar de pedagogische vaardigheden bij het aanstellen en beoordelen van trainers (59% totaal). Ook verenigingen die (volgens eigen inschatting van de bestuurder) meer prestatief gericht zijn, letten relatief vaak op de pedagogische vaardigheden van trainers (73%) en geven relatief vaak aan dat trainers jeugdspelers Fair Play bijbrengen (87% tegenover 67% algemeen). Bestuurders van de andere verenigingen geven relatief vaak aan hier geen zicht op te hebben.

Figuur 2.2 Mate waarin binnen verenigingen specifiek aandacht wordt besteed aan aspecten van een pedagogisch sportklimaat, volgens bestuurders (in procenten, n=383; zonder ‘niet van toepassing’)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

2.2 Visie op en ervaringen met een pedagogisch sportklimaat

Recreatief en prestatief

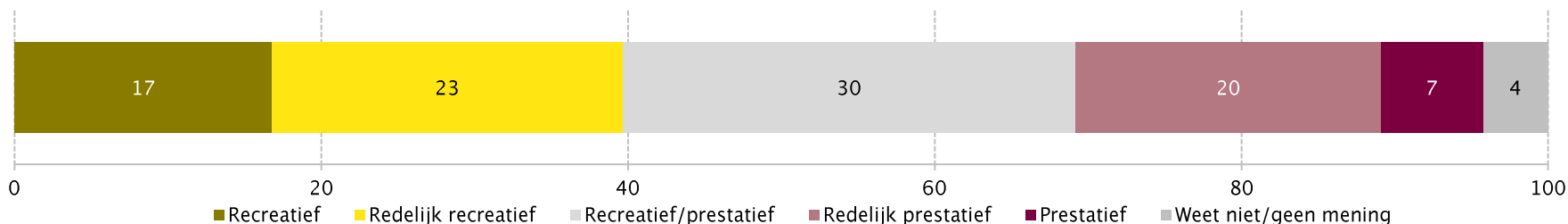
Aan zowel verenigingsbestuurders als ouders is gevraagd hoe zij hun vereniging/de sportgroep van hun kind zouden typeren op een schaal van zeer recreatief tot zeer prestatief.

Vier op de tien ouders beschouwen de sportgroep van hun kind als meer recreatief dan prestatief gericht, drie op de tien ouders zijn neutraal en iets minder dan drie op de tien vinden het sportteam meer prestatief dan recreatief gericht (figuur 2.3). Deze verdeling is ongeveer gelijk voor elk type sport. Gemiddeld scoren ouders een 4.4 op de schaal, waarbij 0 staat voor zeer recreatief en 10 voor zeer prestatief.

Verenigingsbestuurders doen uitspraken over hun hele vereniging. Dat kan moeilijker te interpreteren zijn, omdat binnen verenigingen grote verschillen kunnen bestaan. Het gaat in ieder geval om de eigen inschatting van de verenigingsbestuurder. Meer dan de helft van de verenigingsbestuurders beschouwt hun vereniging als zowel prestatief als recreatief gericht (53%; figuur 2.4).

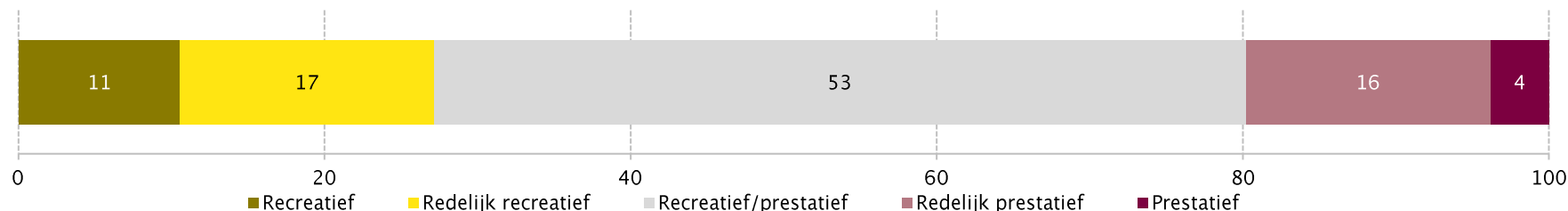
Gemiddeld scoren verenigingen een 4.6 op de schaal van 0 tot 10. Vooral bestuurders van (semi-) individuele sporten typeren hun eigen vereniging vaker als meer recreatief dan prestatief gericht.

Figuur 2.3 Mate waarin de sportgroep van het kind op recreatie of prestatie is gericht, volgens ouders (in procenten, n=542)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Figuur 2.4 Mate waarin de vereniging op recreatie of prestatie is gericht, volgens bestuurders (in procenten, n=383)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Sportklimaat op de vereniging

Rapportcijfers voor sfeer, sociale veiligheid, pedagogisch klimaat

Zowel ouders als verenigingsbestuurders waarderen het sportklimaat op de vereniging (van hun kind) met een ruime voldoende. Voor ieder aspect van het sportklimaat geldt dat de bestuurders gemiddeld iets hogere rapportcijfers geven dan de ouders (figuur 2.5).

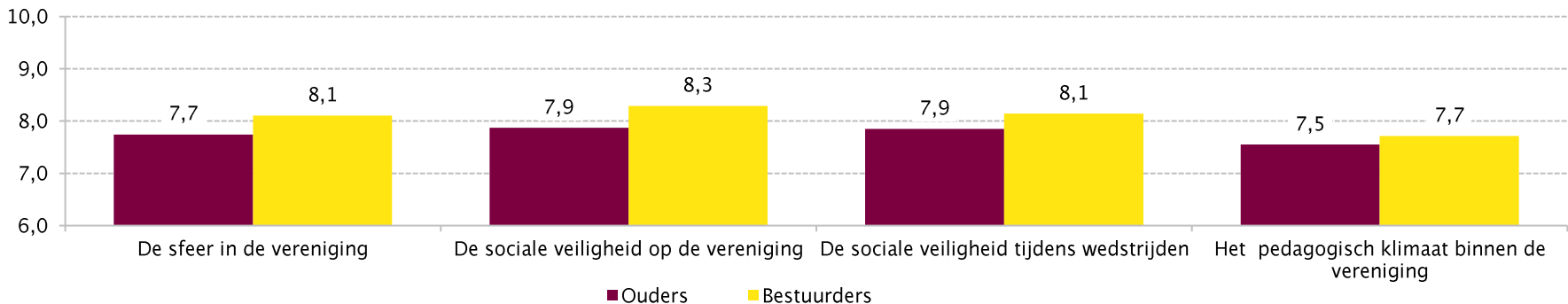
De sociale veiligheid op de vereniging en tijdens wedstrijden scoren bijna een 8 gemiddeld door ouders en een ruime 8 door bestuurders. Sociale veiligheid gaat over het bieden van een veilige sportomgeving voor het kind, zonder grensoverschrijdend gedrag en agressie. Ook de algemene sfeer in de sportvereniging wordt gemiddeld goed beoordeeld. Het pedagogisch sportklimaat scoort onder beide groepen iets minder hoog, maar nog steeds een ruime voldoende. Een pedagogisch sportklimaat is in dit onderzoek beschreven als een positieve en veilige omgeving waarin plezier voorop staat, realistische succeservaringen worden gecreëerd en waar een goede relatie is tussen de trainer en de sporters.

Voor de eerste drie aspecten geeft minder dan 10 procent een 6 of lager; voor pedagogisch klimaat is dat 16 procent. De onvoldoendes (of cijfer 6) voor het pedagogisch klimaat worden vaker gegeven door ouders van jongens en vaker door moeders.

Verder blijkt dat de hoogte van het rapportcijfer verschilt naar type sport. Zowel onder ouders als onder bestuurders scoren voetbalverenigingen gemiddeld bijna een half punt lager op sfeer, sociale veiligheid en het pedagogisch klimaat dan overige (team)sportverenigingen (figuur 2.6 en 2.7).

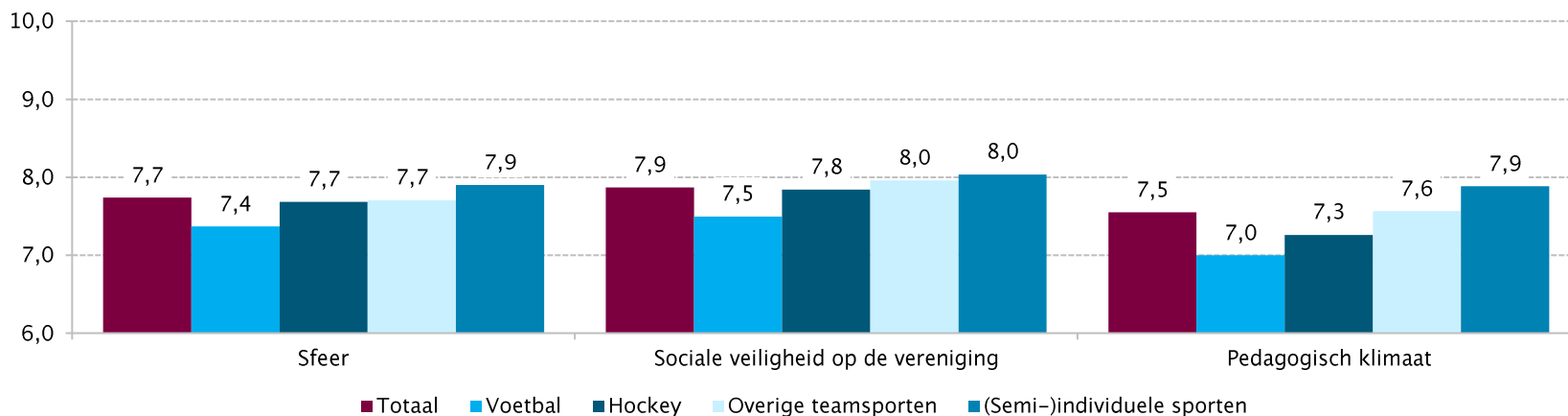
Tussen de rapportcijfers van sportgroepen of verenigingen die meer prestatief of recreatief georiënteerd zijn (naar mening van de respondent) zijn geen verschillen zichtbaar.

Figuur 2.5 Rapportcijfers (op een schaal van 1 tot 10) voor verschillende aspecten van het sportklimaat in de vereniging, volgens ouders en bestuurders (afgerond op 1 decimaal, n varieert)

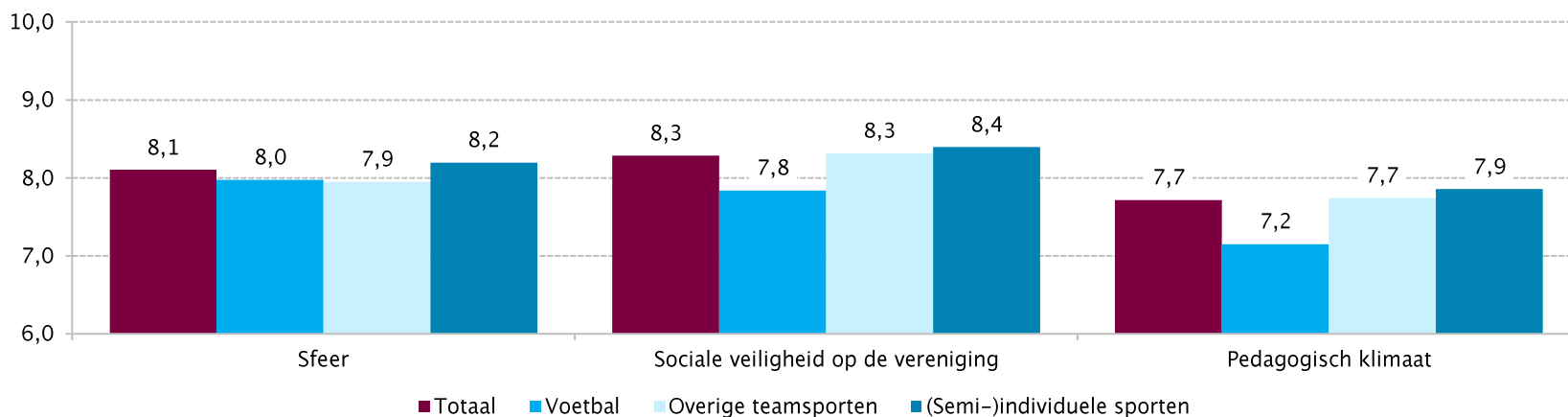
Bron: Mulier Instituut, via online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019; Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Figuur 2.6 Rapportcijfers (op een schaal van 1 tot 10) voor verschillende elementen in de vereniging van het kind, volgens ouders, naar type sport (afgerond op 1 decimaal, n varieert)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Figuur 2.7 Rapportcijfers (op een schaal van 1 tot 10) voor verschillende elementen in de vereniging, volgens bestuurders, naar type sport (afgerond op 1 decimaal, n varieert)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Ongewenst gedrag bij sportverenigingen

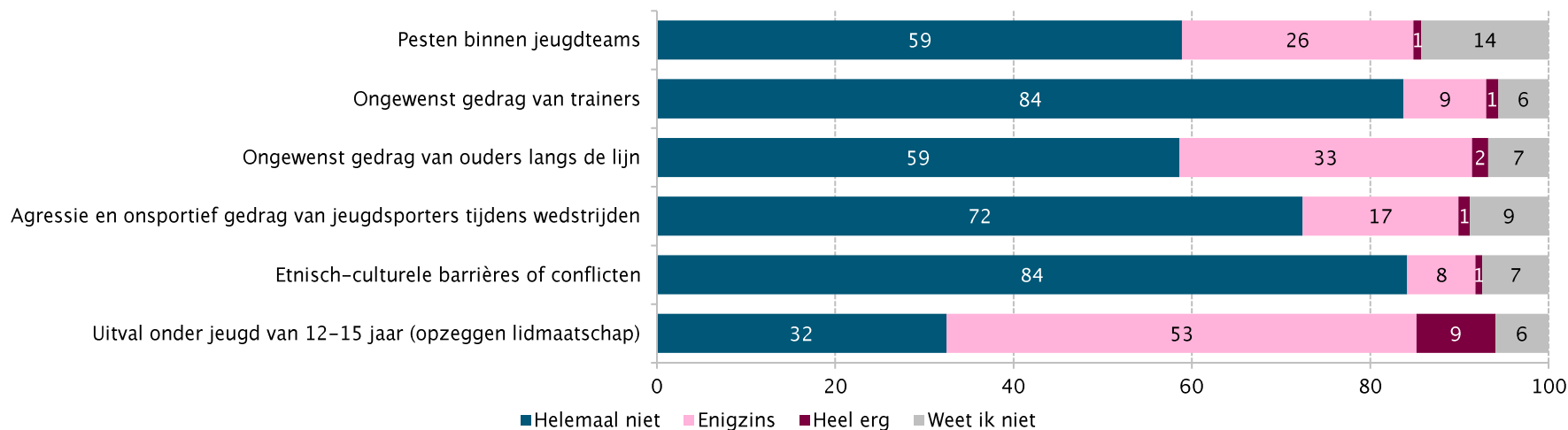
Verenigingen hebben in uiteenlopende mate te maken met verschillende vormen van ongewenst gedrag of ongewenste situaties. Naast uitval onder 12-15 jarige leden (62%), komt ongewenst gedrag van ouders langs de lijn (35%) en pesten binnen jeugdteams (27%) volgens de bestuurders het vaakst voor (figuur 2.8). Ongewenst gedrag van trainers en agressie van sporters tijdens wedstrijden komt volgens minder bestuurders voor.

Voor ongewenst gedrag van trainers, agressie en onsportief gedrag van jeugdsporters en etnisch-culturele barrières geldt allemaal dat dit relatief vaker voorkomt bij voetbalverenigingen vergeleken met zowel andere teamsporten als (semi-)individuele sporten.

Pesten en ongewenst gedrag van ouders langs de lijn lijkt vooral bij teamsporten een aandachtspunt, wederom het vaakst bij voetbal. Ter illustratie: acht op de tien voetbalbestuurders geven aan dat ongewenst gedrag van ouders langs de lijn aan de orde is, tegenover ruim vier op de tien bestuurders van andere teamsporten en twee op de tien bestuurders van (semi-)individuele sporten. Zes op de tien voetbalbestuurders zeggen (enigszins) te kampen met pesten binnen jeugdteams, tegenover een derde van de overige teamsportbestuurders. Onder bestuurders van (semi-) individuele sporten geeft 15 procent aan dat er gepest wordt.

“Pesten hoort bij de leeftijd. Wij maken hierin wel een onderscheid in plagen en pesten. De grenzen hiervan zijn vaag en bespreekbaar door trainers en leden” (bestuurder (semi-)individuele sport)

Figuur 2.8 Mate waarin onderstaande zaken aan de orde zijn binnen verenigingen, volgens bestuurders (in procenten, n=376)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Taken en verantwoordelijkheden

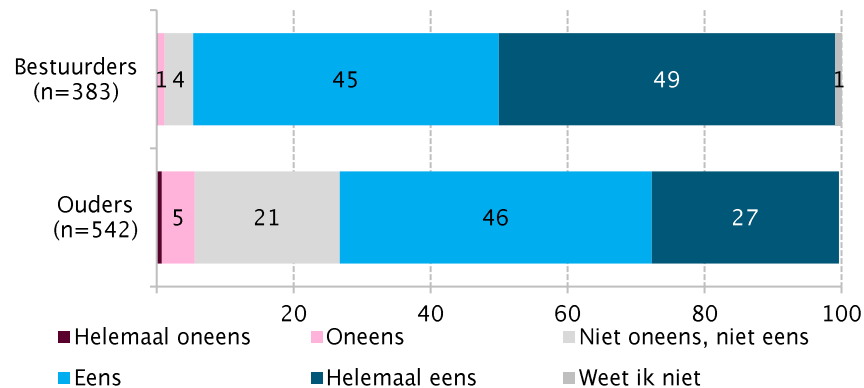
Aan zowel ouders als bestuurders is gevraagd naar hun mening over spelplezier en opvoeding in relatie tot taken en verantwoordelijkheden van sportverenigingen en trainers.

Spelplezier

Voor zowel bestuurders als ouders staat spelplezier boven sportieve prestaties. Bijna alle bestuurders geven aan dat spelplezier voor kinderen belangrijker is, tegenover drie kwart van de ondervraagde ouders (figuur 2.9). Onder ouders is een wat grotere groep het niet eens maar ook niet oneens.

“Prestatie is bij het sporten absoluut even belangrijk als spelplezier, het één kan niet zonder het ander” (ouder, voetbal).

Figuur 2.9 Antwoorden op stelling: ‘Spelplezier is voor kinderen belangrijker dan zijn/haar sportieve prestaties’, door bestuurders en ouders (in procenten)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019; Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Onder zowel bestuurders als ouders is onderscheid te zien tussen respondenten die hun vereniging of team van het kind als meer recreatief dan wel meer prestatief gericht beschouwen. Bestuurders van meer recreatief getypeerde verenigingen zijn het vaker ‘helemaal eens’ met de stelling dat spelplezier belangrijker is dan sportieve prestaties. Ook ouders van meer recreatief getypeerde teams antwoorden vaker positief (80%) op de stelling dan ouders die het team meer prestatief gericht vinden (60%). Hoe ouders en bestuurders denken over het belang van spelplezier boven sportieve prestaties lijkt niet te verschillen naar type sport.

Verantwoordelijkheden sportvereniging en trainer

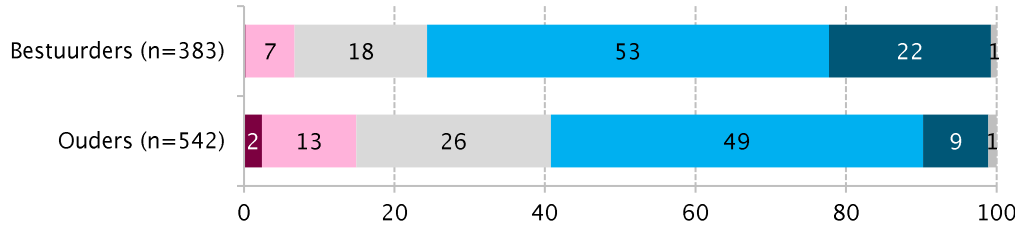
Een meerderheid van de ouders en bestuurders vindt dat de sportvereniging een belangrijke verantwoordelijkheid heeft voor de opvoeding van sporters (figuur 2.10, stelling 1). Vooral bestuurders van voetbalverenigingen zijn het hier relatief vaak mee eens.

Over in hoeverre de trainer een belangrijke opvoedende taak heeft, lopen de meningen van zowel ouders als bestuurders meer uiteen. Ongeveer de helft van de ouders (45%) en de bestuurders (49%) vindt dat de trainer een opvoedende taak heeft (figuur 2.10, stelling 2). Ruim een derde is het niet eens noch oneens en een op de vijf ouders vindt niet dat de trainer een belangrijke opvoedende taak heeft (21%).

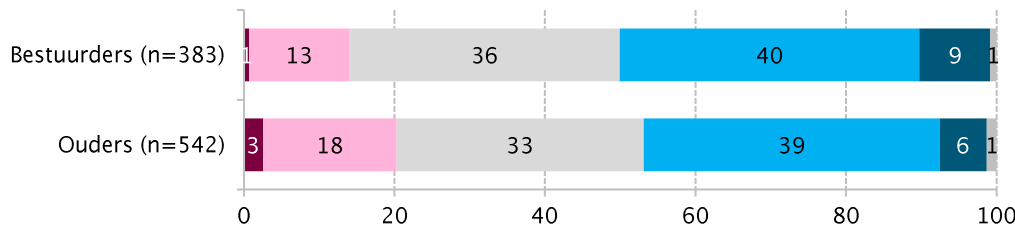
Een minderheid vindt dat de trainer als opvoeder even belangrijk is als de ouder, (figuur 2.10, stelling 3). Toch vindt nog wel een derde van de ouders (33%) de trainer als opvoeder bijna net zo belangrijk als zichzelf.

Figuur 2.10 Antwoorden op drie stellingen over opvoedende taken van verenigingen en trainers, door bestuurders en ouders (in procenten)

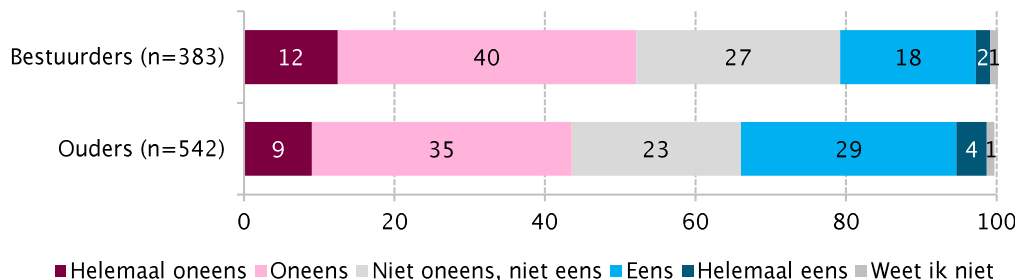
Stelling 1: ‘Een sportvereniging heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in de opvoeding van jeugdsporters’

Stelling 2: ‘Trainers hebben een belangrijke opvoedende taak’

Stelling 3: ‘Trainers zijn als opvoeder bijna net zo belangrijk als ouders’

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugd-verenigingsleden), voorjaar 2019; Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Met name voor de bestuurders geldt dat een groot deel een belangrijke opvoedende taak voor de vereniging ziet, een kleiner deel vindt dat deze taak bij de trainer ligt, en een nog kleiner deel ziet dit als even belangrijk als de ouderlijke taak:

“Ouders zijn en blijven de belangrijkste opvoeders. Anderen zijn hooguit ondersteunend en leren de kinderen, naast de sport, vooral sociaal en sportief gedrag” (bestuurder, tennis).

“Ik vind dat trainers zeker kunnen bijdragen aan de ontwikkeling en groei van mijn kind, bijvoorbeeld als het gaat om leren omgaan met verlies, het ontwikkelen van doorzettingsvermogen, omgaan met autoriteit, het ontwikkelen van teamgeest [...]. De belangrijkste en eindverantwoordelijke blijft echter de ouder” (ouder, hockey).

Type sport

Voor ouders geldt dat het type sport dat hun kind doet niet uitmaakt voor hun mening over opvoedende taken en verantwoordelijkheden. Onder bestuurders verschilt dit wel. Bestuurders van voetbalclubs (72% mee eens) vinden vaker dan bestuurders van andere clubs (45% mee eens) dat de trainer een opvoedende taak heeft (niet in figuur).

Prestatief of recreatief gerichte sportgroep of club

Onder ouders vinden de respondenten die de sportgroep van hun kind als meer prestatief typeerden, vaker dat de vereniging en de trainer een opvoedende verantwoordelijkheid of taak hebben (60%) dan ouders van meer recreatief gerichte teams (42%; niet in figuur). Onder bestuurders is dit verschil niet zichtbaar.

Achtergrondkenmerken ouders

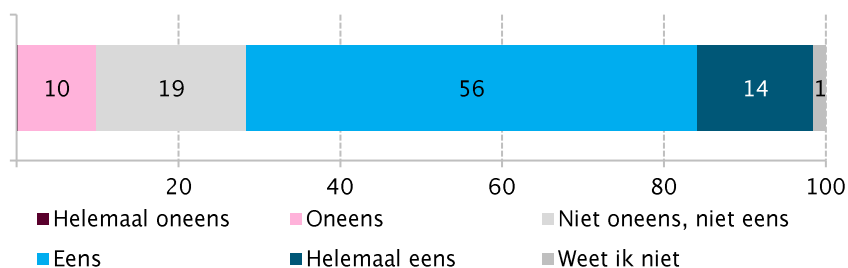
Bijna de helft van de ouders die dezelfde sport als hun kind beoefenen of hebben beoefend (45%) vindt dat de trainer bijna net zo belangrijk is als de ouder tegenover een kwart van de andere ouders (26%). Dit kan zijn omdat deze ouders meer betrokken zijn bij de sport of sportclub van hun kind, en daarom de invloed en positie van de trainer beter zien of belangrijker vinden. Daarnaast zien vaders vaker dan moeders een opvoedende taak voor de vereniging en voor de trainer.

Sporttechnische vaardigheden

De meerderheid (70%) van de ouders vindt dat trainers vooral een taak hebben om sporttechnische vaardigheden bij te brengen (figuur 2.11).

Een kwart van de bestuurders vindt dat trainers alleen een taak hebben om kinderen sporttechnische vaardigheden bij te brengen; voetbalbestuurders net iets vaker (figuur 2.12).

Figuur 2.11 Stelling: ‘Trainers hebben vooral een taak om kinderen sporttechnische vaardigheden bij te brengen’, volgens ouders (in procenten, n=542)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

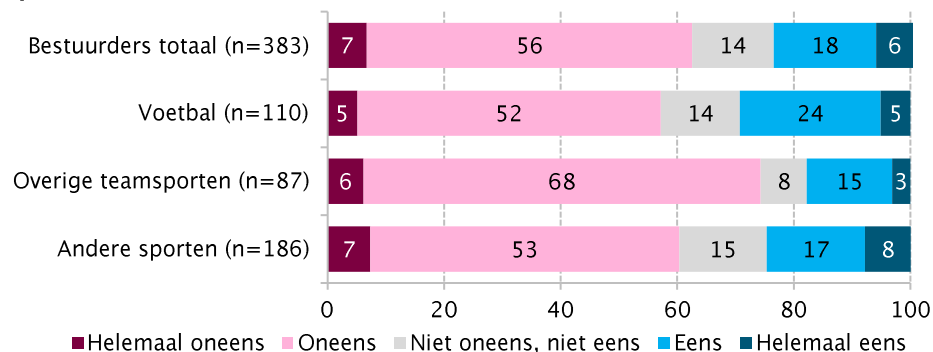
Samenvattend

Vrijwel alle bestuurders en een meerderheid van ouders plaatsen spelplezier boven sportieve prestaties.

Ouders zien het bijbrengen van sporttechnische vaardigheden als belangrijkste taak voor een trainer, maar ook kent ongeveer de helft van de ouders een opvoedende taak toe aan de trainer en de vereniging. Dit geldt vaker voor ouders van kinderen in meer prestatief getypeerde sportgroepen en voor ouders die dezelfde sport deden of doen.

De meeste bestuurders vinden dat de trainer naast sporttechnische taken, ook opvoedende taken heeft. Over het algemeen zien bestuurders een grote opvoedkundige verantwoordelijkheid voor de vereniging, maar zien ze deze rol minder specifiek gekoppeld aan de trainer. Vooral voetbalbestuurders kennen wel relatief vaak een opvoedende taak toe aan trainers.

Figuur 2.12 Stelling: ‘Trainers hebben alleen een taak om kinderen sporttechnische vaardigheden bij te brengen’, volgens bestuurders (in procenten)

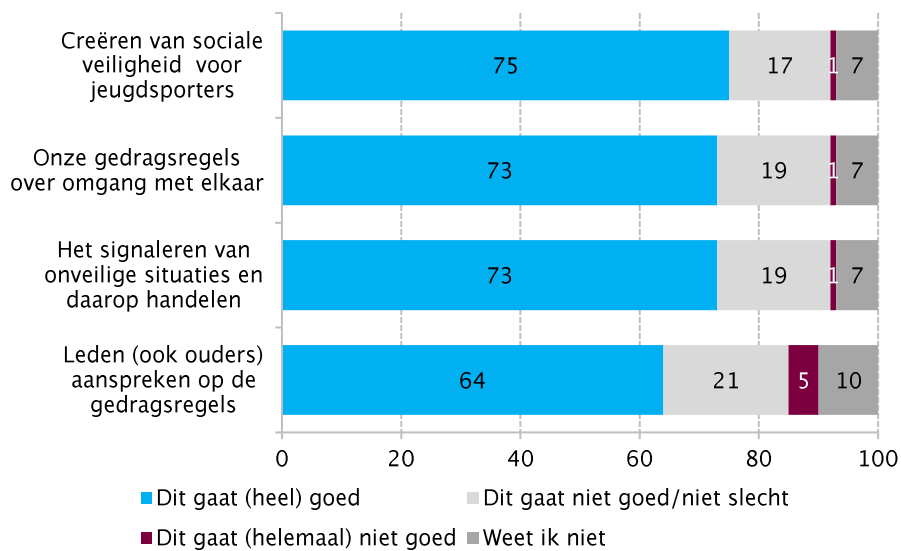

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Sociale veiligheid en pedagogisch klimaat volgens bestuurders

Bestuurders hebben verschillende aspecten van een veilig en pedagogisch sportklimaat beoordeeld voor hun vereniging. In figuur 2.13 staan aspecten die gaan over veiligheid: het voorkomen van onveiligheid en omgang met gedragsregels. Dit zijn basis- of randvoorwaarden voor een pedagogisch sportklimaat. Circa drie kwart van de bestuurders oordeelt positief over het creëren van sociale veiligheid, de gedragsregels over omgang, en het signaleren en handelen bij onveilige situaties bij hun vereniging. De meeste andere bestuurders zijn neutraal of zeggen dit niet te kunnen beoordelen. Over het aanspreken op gedragsregels zijn ze kritischer. Voetbalbestuurders oordelen het minst positief over veiligheid, bestuurders van (semi-)individuele sporten het meest positief. Zo vindt ruim de helft van de voetbalbestuurders (53%) dat het aanspreken op gedragsregels goed gaat, tegenover twee derde van de

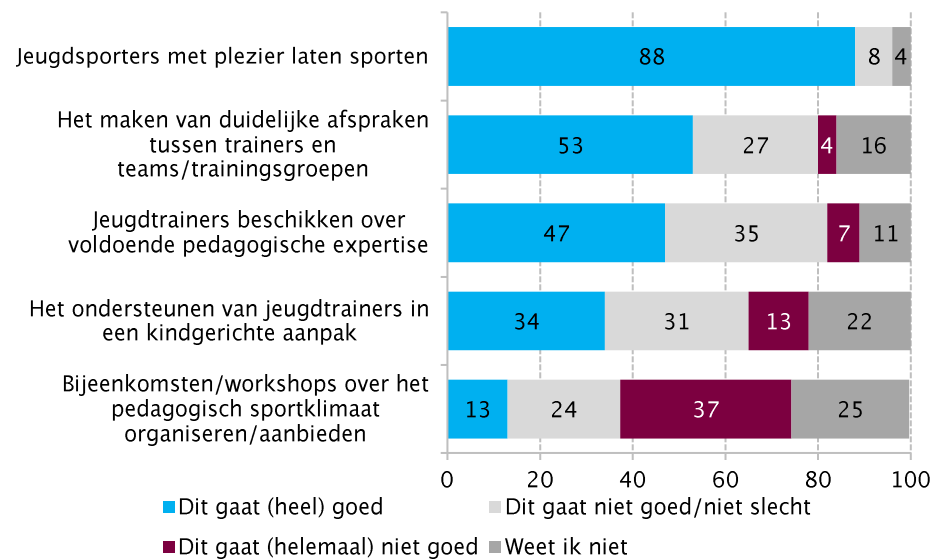
Figuur 2.13 Beoordeling van aspecten van een veilig sportklimaat bij de vereniging, volgens bestuurders (in procenten, n=383)

bestuurders van (semi-)individuele sporten (68%). 1 op de 10 voetbalbestuurders vindt dat dit (helemaal) niet goed gaat.

In figuur 2.14 staan aspecten die gaan over het vergroten van sportplezier voor kinderen en (ondersteuning bij) pedagogisch handelen door trainers. Volgens een groot deel van de bestuurders lukt het hen om kinderen met plezier te laten sporten (88%). Over de andere aspecten zijn bestuurders kritischer en geeft steeds een relatief groot deel aan dit niet te kunnen beoordelen (weet ik niet). Ongeveer de helft vindt dat er duidelijke afspraken tussen trainers en groepen worden gemaakt en bijna evenveel bestuurders vinden dat de jeugdtrainers beschikken over de juiste pedagogische expertise (47%).

Figuur 2.14 Beoordeling van aspecten van een pedagogisch klimaat bij de vereniging, volgens bestuurders (in procenten, n=383)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Het meest kritisch zijn bestuurders over de ondersteuning van trainers met betrekking tot een pedagogisch sportklimaat. Slechts een derde vindt dat jeugdtrainers goed ondersteund worden in een kindgerichte aanpak. Een klein deel (13%) is tevreden over het organiseren/aanbieden van workshops en bijeenkomsten. Onderstaande quote illustreert dat ook niet elke vereniging het reëel vindt om hier te hoge verwachtingen aan te stellen:

“We moeten bijna professioneel zijn om dit allemaal te kunnen bieden. Onze vrijwilligers moeten naast hun zware taken nog werken en ze hebben een privéleven” (bestuurder, handbal)

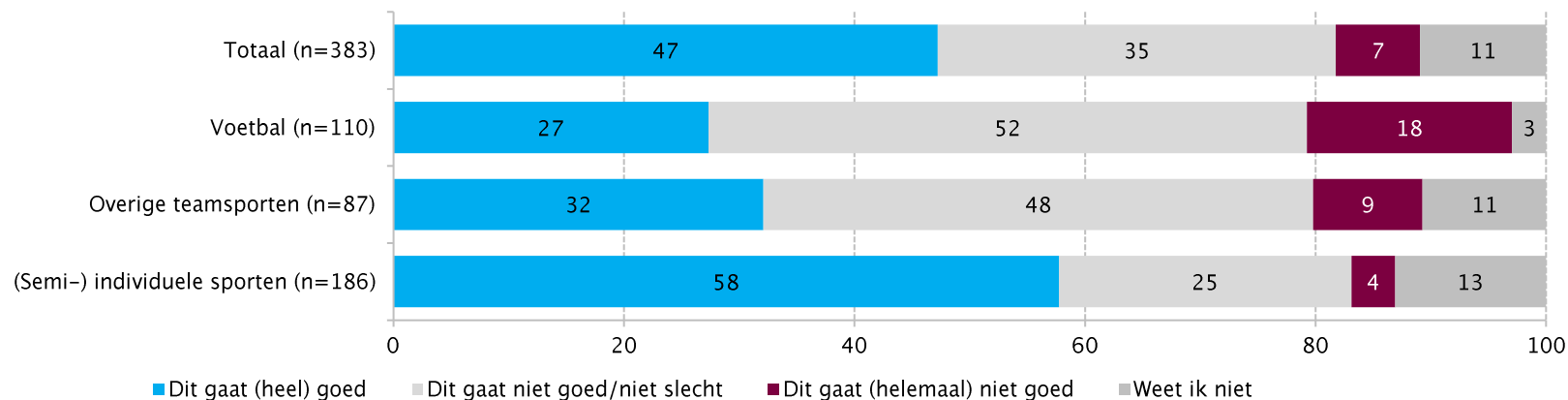
Voetbalbestuurders blijken over het algemeen elk aspect (afgezien van het met plezier laten sporten van jeugdsporters) minder goed te beoordelen, zowel voor de aspecten van veiligheid als van pedagogisch handelen (zie figuren 2.13 en 2.14 op de vorige pagina). De lagere waardering van voetbalbestuurders voor

aspecten van het sportklimaat bleek ook al uit de gegeven rapportcijfers (figuur 2.5). De verschillen zijn echter beperkt.

Pedagogische expertise van trainers

De beoordeling van de pedagogische expertise van de trainers in de vereniging, verschilt naar type sport. Door bijna zes op de tien bestuurders van (semi-) individuele sporten wordt dit als (heel) goed beoordeeld (figuur 2.15). Bestuurders van teamsportverenigingen zijn hierover beduidend minder positief. Twee op de tien voetbalbestuurders vinden zelfs dat dit (helemaal) niet goed gaat. Eerder bleek al dat de bestuurders van (semi-) individuele sporten ook vaker rekening houden met pedagogische competenties bij de aanstelling en beoordeling van trainers (figuur 2.2). Dit zou erop kunnen wijzen dat de aandacht voor de type vaardigheden vooraf (in beleid) ook terug is te zien in de daadwerkelijke beoordeling van pedagogische expertise bij jeugdtrainers.

Figuur 2.15 Beoordeling van het aspect ‘Jeugdtrainers beschikken over voldoende pedagogische expertise’, volgens bestuurders, naar type sport (in procenten)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Sociale veiligheid volgens ouders

Aan de ouders van kinderen die sporten bij een sportvereniging, is gevraagd hoe zij denken over sociale veiligheid en begeleiding in de sportgroep en bij de vereniging waar hun kind sport.

Veiligheid (niet in figuur)

Volgens 93 procent van de ouders voelt zijn of haar kind zich veilig in het team of de sportgroep. Bovendien zegt 86 procent van de ouders dat zijn of haar kind niet gepest of buitengesloten wordt in de sportgroep. 6 procent van de ouders geeft aan dat hun kind gepest wordt en de overige ouders zijn neutraal. Dit geldt voor alle typen sporten. Ruim een kwart van de verenigingsbestuurders gaf aan dat pestgedrag volgens hem/haar in de vereniging voorkomt (zie figuur 2.8). Dit werd veel vaker aangegeven door voetbalbestuurders. Onder ouders is geen duidelijk verschil naar type sport waarneembaar, wat betreft pesten of buitensluiten binnen sportgroepen of teams.

Begeleiding

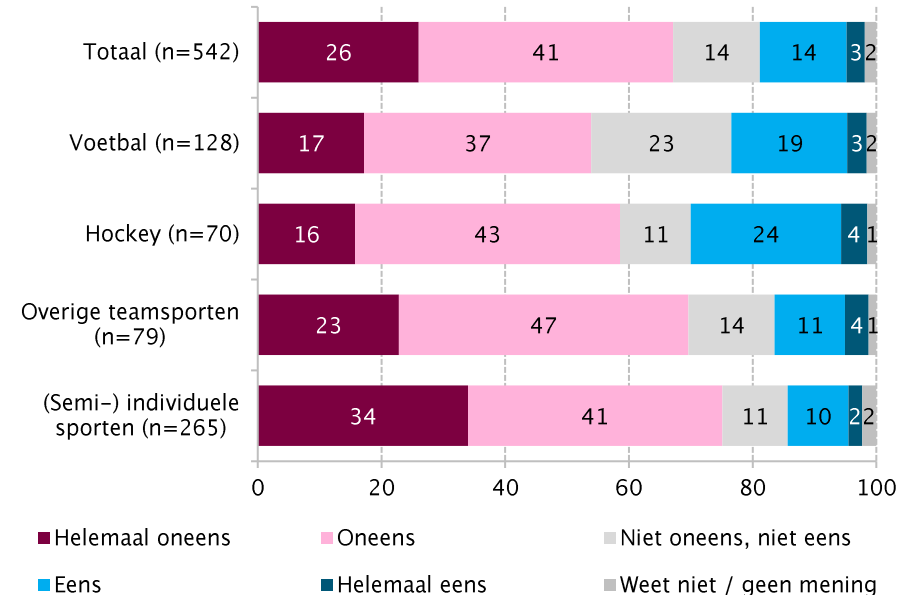
Van de ondervraagde ouders maakt 17 procent zich weleens zorgen over de begeleiding die zijn of haar kind krijgt in de sportgroep (figuur 2.16) en nog eens 14 procent is neutraal. Ouders van hockeyende kinderen maken zich het vaakst zorgen (29%); ouders van kinderen die (semi-) individuele sporten beoefenen het minst vaak (12%).

Ouders die dezelfde sport als hun kind doen of deden (24%) en ouders die vinden dat hun kind in een meer prestatief gerichte groep sport (25%) maken zich relatief vaak zorgen over de begeleiding.

Gedragsregels

Volgens ruim acht op de tien ouders zijn er duidelijke gedragsregels voor de kinderen tijdens trainingen en wedstrijden (83% (helemaal) eens, 10% is neutraal, niet in figuur). Ouders van kinderen die hockeyen of een (semi-)individuele sport beoefenen ervaren vaker dat er duidelijke gedragsregels zijn.

Figuur 2.16 Stelling: 'Ik maak me weleens zorgen over de begeleiding die mijn kind krijgt bij de vereniging', volgens ouders, naar type sport (in procenten)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

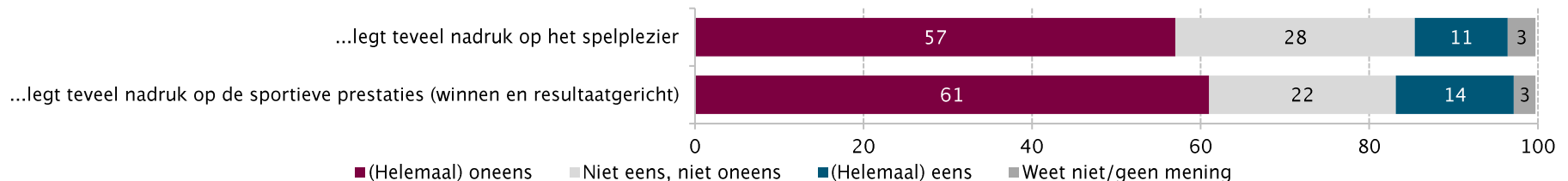
Rol van de trainer volgens ouders

Aan de ouders is eveneens door middel van stellingen gevraagd hoe ze denken over de pedagogische handelwijze van de trainer.

Aandacht voor sportieve prestaties en spelplezier

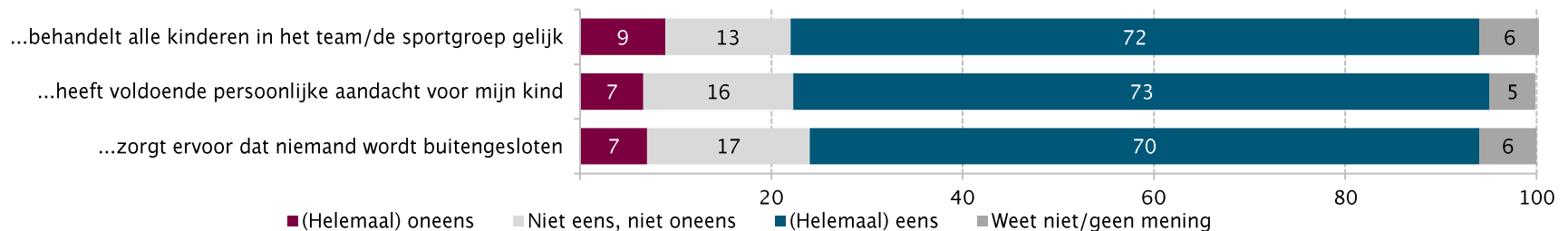
De meeste ouders zijn positief over de trainer en vinden niet dat hij of zij teveel nadruk legt op ofwel het spelplezier, ofwel de sportieve prestaties (figuur 2.17). Eerder gaf een meerderheid van de ouders (73%) aan dat zij spelplezier belangrijker vinden dan sportieve prestaties (zie figuur 2.9). Ongeveer een kwart is niet uitgesproken over de focus die de trainer aanbrengt, mogelijk omdat ze hier niet goed van op de hoogte zijn. Voetbalouders (22%) en ouders die het sportteam van hun kind als meer prestatief typeren (29%), zijn relatief kritisch en vinden vaker dan andere ouders dat de trainer teveel nadruk op sportieve prestaties legt.

Figuur 2.17 Stelling: 'de trainer...', volgens ouders (in procenten, n=542)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Figuur 2.18 Stelling: 'de trainer...', volgens ouders (in procenten, n=542)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Motiveren en eigen inbreng

Pedagogisch handelen in het belang van het kind gaat ook over het stimuleren van kinderen om aan reële persoonlijke doelen te werken en het stimuleren van autonomie bij kinderen is van belang om leerervaringen te creëren.

De meerderheid van ouders (70%) is het eens met de stelling dat de trainer de kinderen stimuleert om het hoogst haalbare uit zichzelf te halen (figuur 2.19). Passend bij een prestatiegericht klimaat, geldt dat voor ruim acht op de tien ouders van kinderen in meer prestatief getypeerde sportgroepen. Voetbal- en hockeyouders zijn hierover juist relatief kritisch.

De helft van de ouders vindt dat de trainer de kinderen de ruimte voor eigen inbreng geeft tijdens de training, en daarmee lijkt dit een aandachtspunt. Een relatief groot deel (35%) is neutraal of geeft aan het niet te weten, omdat ze hier niet altijd zicht op hebben.

Wederom antwoorden voetbal- en hockey-ouders wat kritischer. Ongeveer vier op de tien zijn het eens en een kwart (26%) van de hockeyouders vindt dat de trainer geen ruimte voor eigen inbreng geeft (niet in figuur).

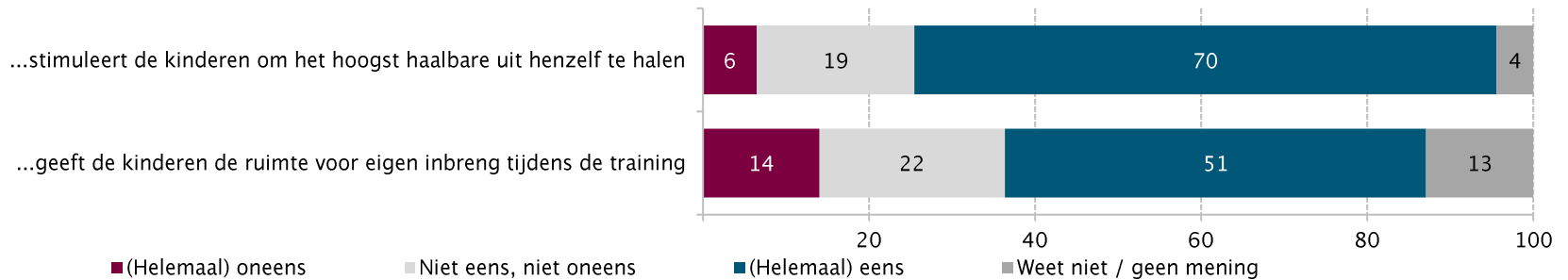
Tussen ouders van recreatief en prestatief gerichte teams vonden we geen verschillen.

Samenvattend

De meeste ouders lijken te vinden dat de trainer van hun kind de juiste balans heeft tussen aandacht voor sportieve prestaties en spelplezier. Drie op de tien ouders waarvan het kind volgens hen in een meer prestatief team sport, vinden wel dat de trainer teveel nadruk op winnen en resultaten legt.

Ook vindt de meerderheid van de ouders dat de trainer ervoor zorgt dat kinderen niet worden buitengesloten, dat hij/zij voldoende persoonlijke aandacht voor hun kind heeft en alle kinderen gelijk behandelt. Over het algemeen geldt voor alle uitgevraagde pedagogisch aspecten van de werkwijze van de trainer dat ouders van voetballende en hockeyende kinderen kritischer zijn. De ruimte voor eigen inbreng van kinderen tijdens de training wordt relatief laag bevonden, slechts de helft van de ouders herkent dit.

Figuur 2.19 Stelling: ‘de trainer...’, volgens ouders (in procenten, n=542)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Gedrag en aanspreken op gedrag

Gedrag ouders

Het grootste deel van de ouders (78%) zegt zelf altijd positief te zijn bij het kijken van een wedstrijd van zijn of haar kind, en 18 procent is neutraal (niet in figuur). Slechts een enkele ouder gaf aan niet altijd positief te zijn bij het kijken naar een wedstrijd, ongeacht type sport.

“Ik ben zelf ook te fanatiek, ik kan dan soms te veel roepen dat niet als negatief bedoeld is, maar ik snap dat de kinderen van alles om zich heen horen.”
(ouder, voetbal)

Een op de drie bestuurders (35%, zie ook figuur 2.8) geeft aan dat hun vereniging te maken heeft met ongewenst gedrag van ouders langs de lijn. Vooral bij voetbalverenigingen (78%) is dit een aandachtspunt. Gezien deze cijfers onder bestuurders lijkt het voor de hand liggend dat het aandeel ouders dat ‘niet positief’ gedrag vertoont bij een wedstrijd hoger ligt dan ze zelf aangeven. Hun opvatting van negatief gedrag is mogelijk deels anders en ze zeggen dit waarschijnlijk liever niet over zichzelf.

Aanspreken op gedrag

Als ouders zich negatief gedragen tijdens wedstrijden, dan is de reactie daarop van andere ouders verschillend. Vier op de tien ouders geven aan dat hij/zij een

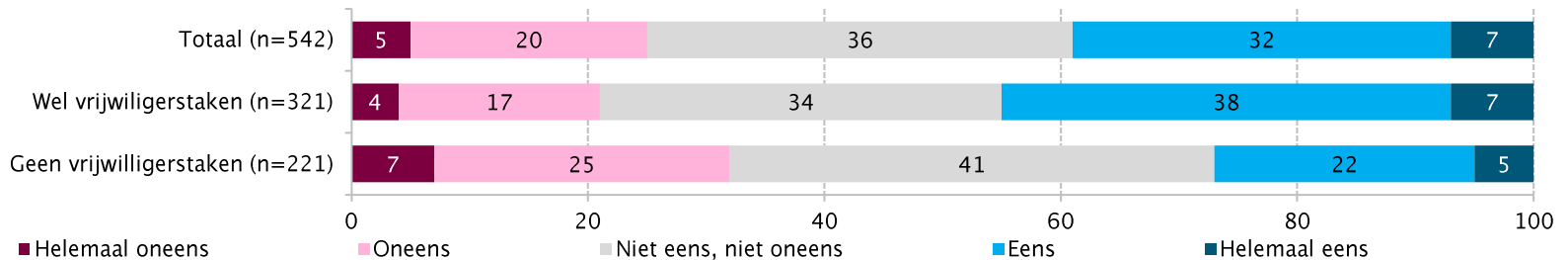
andere ouder zou aanspreken. Een kwart zegt dit niet te doen (figuur 2.20).

Ouders die vrijwilligerstaken binnen de vereniging vervullen zeggen vaker andere ouders te zullen aanspreken dan ouders die geen taken vervullen (45% tegenover 27%; figuur 2.20). Mogelijk vergroot deze ouderbetrokkenheid het verantwoordelijkheidsgevoel. Dit geldt eveneens voor ouders die dezelfde sport doen of deden (49%) vergeleken met ouders die niet dezelfde sport doen (32%) en vaker voor vaders dan voor moeders. Een kleine meerderheid (57%) van de ouders vindt dat het onderling aanspreken voldoende gebeurt binnen de vereniging (niet in figuur); vaders (66%) vaker dan moeders (51%). Wat betreft het aanspreken op negatief gedrag lijkt er wat ouders betreft nog ruimte voor verbetering.

Vrijwel alle bestuurders (93%) vinden dat ouders en andere supporters langs de lijn elkaar zouden moeten aanspreken op ongewenst gedrag (niet in figuur). Eerder bleek al dat dit in de praktijk een aandachtspunt is voor de meeste clubs: 64 procent van de bestuurders vindt dat het aanspreken van leden en ouders op de gedragsregels goed gaat (zie ook figuur 2.13).

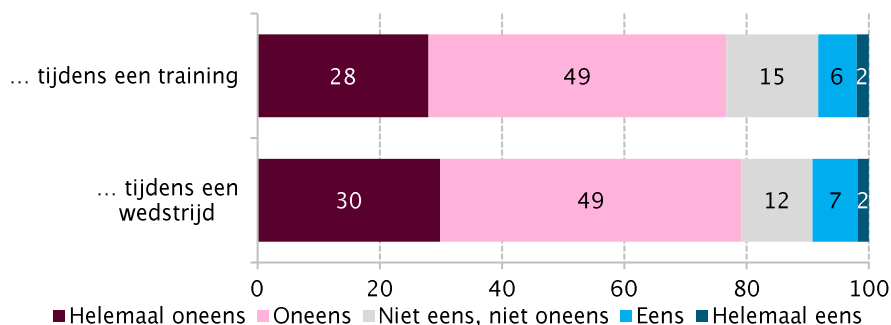
“Opmerkingen van ouders langs de lijn: probeer dit maar eens te voorkomen! Men wordt erop aangesproken, maar dat sorteert niet altijd in het gewenste succes.” (bestuurder, voetbal)

Figuur 2.20 Stelling: ‘Ik spreek andere ouders erop aan als ze zich negatief uitlaten tijdens het kijken van een wedstrijd’, volgens ouders (in procenten; zonder ‘weet ik niet/geen mening’)

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Figuur 2.21 Stelling: 'De trainer laat zich vaak negatief uit tijdens...', volgens ouders (in procenten, n=542; zonder 'weet ik niet')

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Negatieve uitlatingen van de trainer

Over het algemeen vinden ouders dat trainers zich niet negatief uitlaten tijdens trainingen en wedstrijden (figuur 2.21).

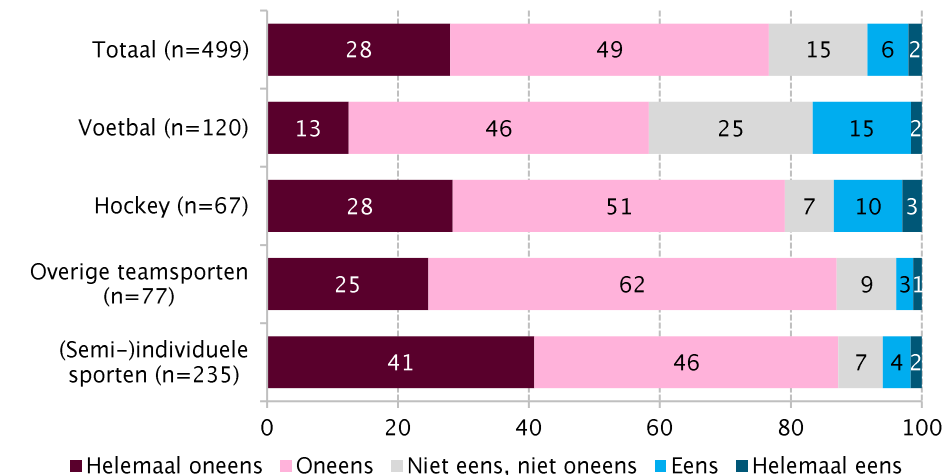
Type sport

Ouders van verschillende sporten oordeelden niet anders over de uitlatingen van trainers tijdens trainingen, maar bij wedstrijden zijn voetbalouders minder positief dan ouders bij andere sporten (figuur 2.22). Deze ervaring lijkt te corresponderen met die van voetbalbestuurders, die relatief vaak aangaven dat er sprake is ongewenst gedrag van trainers in de vereniging (figuur 2.8). Vanuit het perspectief van de voetbalbestuurders en voetbalouders lijkt het gedrag van voetbaltrainers nog verbeterd te kunnen worden.

Recreatief en prestatiegericht

Ouders die het team/de groep van hun kind prestatief gericht vinden ervaren vaker negatieve uitlatingen van de trainer tijdens wedstrijden (21%) dan ouders die de groep van hun kind als neutraal (4%) of meer recreatief (6%) typeren.

Figuur 2.22 Stelling: 'De trainer laat zich vaak negatief uit tijdens de wedstrijd', volgens ouders, naar type sport (in procenten; zonder 'weet ik niet')

Bron: Mulier Instituut, via representatief online bevolkingspanel van Motivaction (screening op ouders van jeugdverenigingsleden), voorjaar 2019.

Samenvattend

Ouders zijn positief over hun eigen gedrag langs de lijn. Ze verschillen wel van mening over of ze een andere ouder op negatief gedrag zouden aanspreken, en over of dit voldoende gebeurt. Bijna alle bestuurders vinden het belangrijk dat supporters langs de lijn elkaar aanspreken op hun gedrag, maar in de praktijk lijkt dit nog niet voldoende te gebeuren, met name bij voetbalverenigingen. Verder zijn ouders en bestuurders overwegend positief gestemd over de uitlatingen van trainers, maar wordt er vooral in het voetbal en binnen prestatief getypeerde sportgroepen relatief vaak negatief gedrag van trainers tijdens wedstrijden ervaren.

2.3 Verbetermogelijkheden en ondersteuning

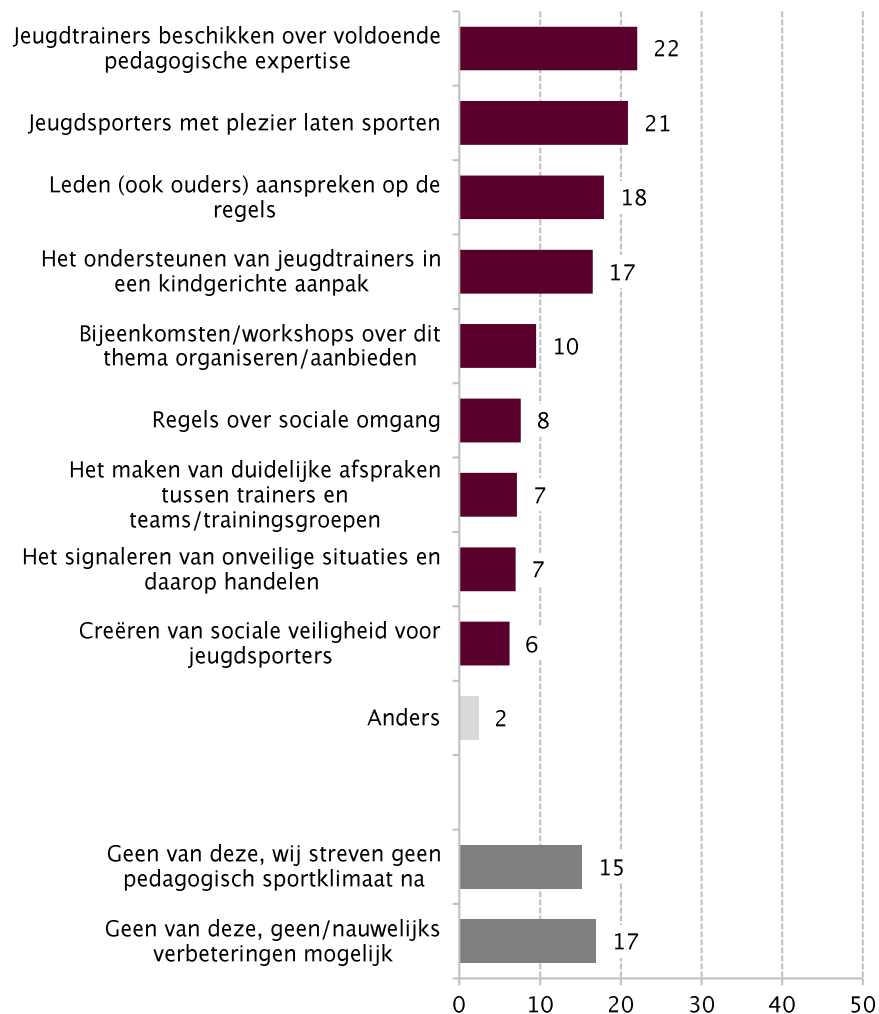
Verbetermogelijkheden

In figuur 2.23 staat een overzicht van de aspecten waarop verenigingen zich graag willen ontwikkelen, als het gaat om een pedagogisch sportklimaat. De meest genoemde punten zijn voldoende pedagogische expertise voor jeugdtrainers (22%), jeugdsporters met plezier laten sporten (21%), leden (waaronder ouders) aanspreken op de regels (18%) en het ondersteunen van jeugdtrainers bij een kindgerichte aanpak (17%). Deze ontwikkelingsbehoeften sluiten goed aan bij de eerder gepresenteerde resultaten (zie o.a. figuur 2.13 en figuur 2.14). Het aanspreken op regels als ontwikkelingsbehoefte wordt voornamelijk door voetbalbestuurders genoemd (37%). Bestuurders van (semi-)individuele sporten noemen voornamelijk ontwikkelingsbehoefte(n) gericht op pedagogische expertise bij trainers. Het sporters met plezier laten sporten als ontwikkelingsbehoefte is opmerkelijker, omdat vrijwel alle bestuurders eerder aangaven dat dit goed lukt (zie figuur 2.14). Het sterke belang dat aan spelplezier wordt gehecht is wellicht voor bestuurders een reden om in te blijven zetten op het verbeteren van dit aspect.

“Het is een doorlopend proces. We zijn wel afhankelijk van de beschikbare mensen die er tijdens een bepaalde wedstrijd zijn.” (bestuurder, handbal)

68 procent van de verenigingsbestuurders hebben ontwikkelingsbehoefte(n) aangegeven. Opvallend is dat 15 procent van de bestuurders aangeeft dat ze geen ontwikkelingsbehoefte hebben omdat ze geen pedagogisch sportklimaat nastreven, naast de groep die geen/nauwelijks verbeteringsmogelijkheden ziet (17%). Onder de respondenten die aangeven geen ontwikkelingsbehoefte te hebben, bevinden zich relatief veel tennis- en voetbalverenigingen. Mogelijk zijn dit clubs met relatief weinig jeugdleden.

Figuur 2.23 Ontwikkelingsbehoeften m.b.t. een pedagogisch sportklimaat, volgens bestuurders (in procenten, n=383)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Ondersteuning

Huidige ondersteuning

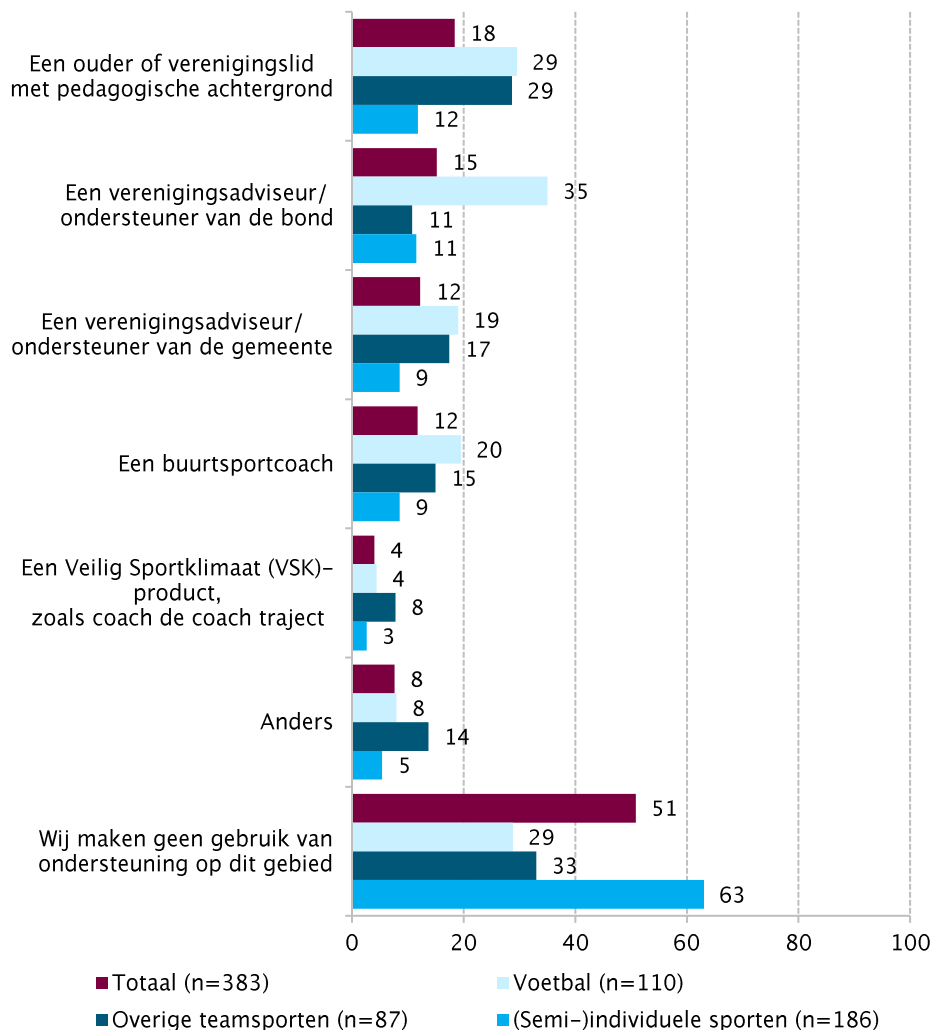
Bijna de helft van de bestuurders geeft aan geen gebruik te maken van ondersteuning op het gebied van een pedagogisch sportklimaat (figuur 2.24). Bestuurders die wel van ondersteuning gebruik maken, doen dit gemiddeld het vaakst via een ouder of verenigingslid met een pedagogische achtergrond (18%), gevolgd door een ondersteuner of adviseur vanuit de sportbond (15%) of vanuit de gemeente (12%) en de buurtsportcoaches (12%). De antwoordoptie 'via de inzet van een sportpedagoog' werd niet gekozen.

(Semi-)individuele sportverenigingen maken relatief weinig gebruik van ondersteuning, vergeleken met teamsportverenigingen. Voetbalclubs maken relatief vaak gebruik van ondersteuning: 35 procent doet dit via een adviseur vanuit de bond, veel meer dan bij de andere sporten.

Er wordt opvallend weinig gebruik gemaakt van specifieke ondersteuning, zoals een Veilig Sportklimaat(VSK)-product of een buurtsportcoach. Verenigingsadviseurs van bonden of gemeenten zijn vaak algemeen inzetbaar voor verschillende vormen van ondersteuning, maar minder vaak geschoold of inzetbaar voor specifieke inhoudelijke ondersteuning.

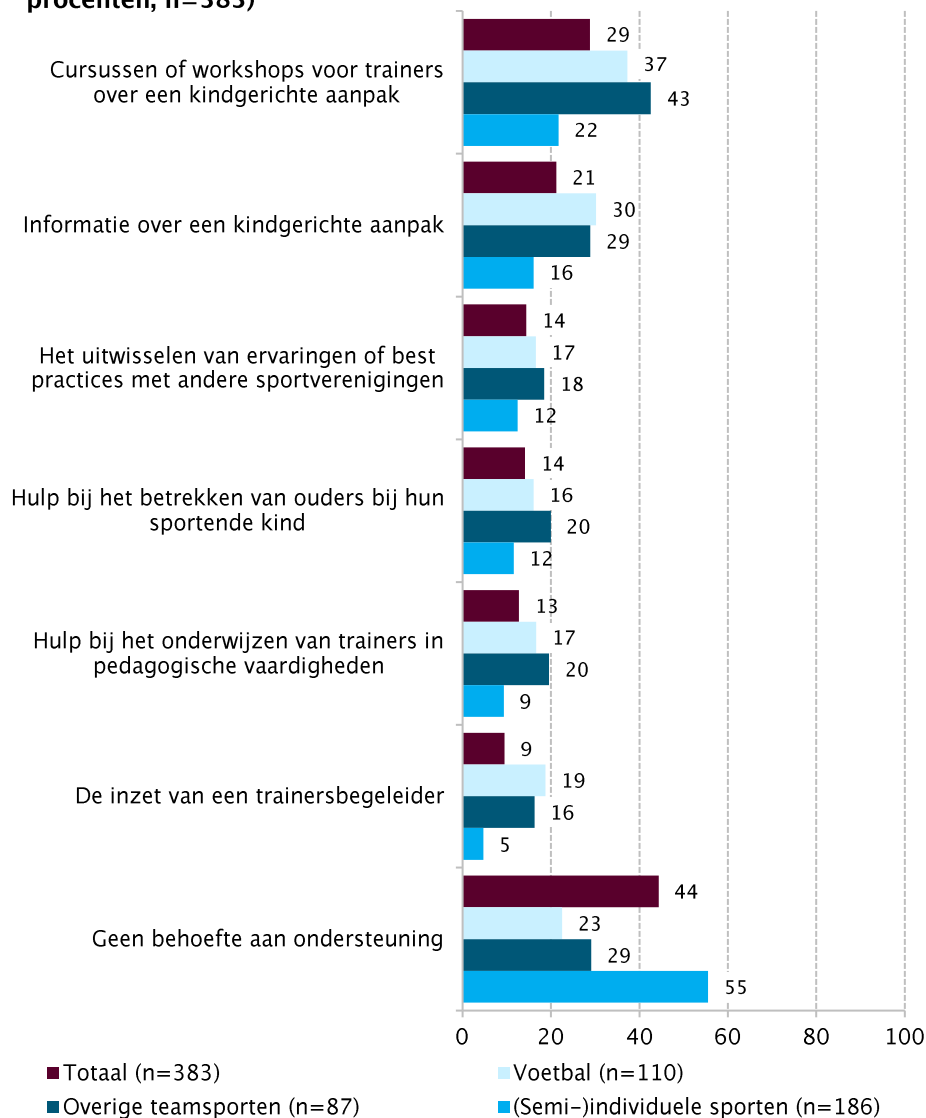
Verder valt op dat verenigingen (voornamelijk teamsport) relatief vaak een ouder of verenigingslid met pedagogische achtergrond inschakelen. Met name de voetbalverenigingen in het onderzoek zijn over het algemeen grotere verenigingen, die beschikken over een breder netwerk aan verenigingsleden, inclusief leden met een pedagogische achtergrond. Interessant is wel om meer zicht te krijgen op wat voor type leden dit zijn, en op welke manier deze expertise wordt ingezet ter ondersteuning van het pedagogisch klimaat op de vereniging.

Figuur 2.24 Huidige ondersteuning op het gebied van een pedagogisch sportklimaat, volgens bestuurders, naar type sport (in procenten, n=383)

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

Figuur 2.25 Meest genoemde ondersteuningsbehoeften m.b.t. een pedagogisch sportklimaat, volgens bestuurders, naar type sport (in procenten, n=383)

Ondersteuningsbehoefte

Iets meer dan de helft van de bestuurders (56%) geeft aan één of meerdere wensen te hebben in de ondersteuning bij het pedagogisch sportklimaat voor jeugd. 44 procent geeft aan geen behoefte aan ondersteuning te hebben (figuur 2.25). De meest genoemde behoeften zijn cursussen/workshops voor trainers (29%), informatie over een kindgerichte aanpak (21%), het uitwisselen van ervaringen of best practices (14%) en hulp bij het vergroten van ouderbetrokkenheid (14%).

Corresponderend met de mate van huidige ondersteuning (zie ook figuur 2.24) hebben bestuurders van meer (semi-)individuele sporten het minst behoefte aan ondersteuning (55% geen behoefte), en bestuurders van voetbalverenigingen het meest (23% geen behoefte).

De opties voor cursussen of workshops voor bestuurders en ouders over een kindgerichte aanpak, de inzet van een sportpedagoog, hulp bij het aanstellen van een vertrouwenspersoon of het invoeren van de VOG of een langer lopend ondersteuningstraject, zoals procesbegeleiding, werden nauwelijks gekozen (gemiddeld maximaal 5%) en daarom niet opgenomen in de figuur. Opvallend is dat voetbalbestuurders wel relatief vaak aangeven behoefte te hebben aan de inzet van een sportpedagoog (16%) of cursussen/workshops voor ouders (14%).

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel (representatief online panel sportverenigingen), zomer 2019.

3. Conclusies en aanbevelingen

De gerapporteerde resultaten in dit onderzoek geven inzicht in de ervaringen met diverse aspecten van een pedagogisch sportklimaat vanuit het perspectief van ouders (n=542) en verenigingsbestuurders (n=383) van sportende kinderen tussen 12 en 15 jaar. In dit hoofdstuk formuleren we enkele conclusies en aanbevelingen.

Basisbeleid en aandacht pedagogisch sportklimaat geborgd bij clubs

De meerderheid van de verenigingen (84%) beschikt volgens bestuurders over beleid over veilig sportklimaat of positieve sportcultuur. Dit gaat in de meeste gevallen over huisregels en/of gedragsregels, een vertrouwenspersoon of een VOG. Meer specifiek beleid, bijvoorbeeld kindgerichte regels, een tuchtrechtlement of beleid tegen discriminatie, is bij slechts een klein deel van de verenigingen aanwezig.

Bij verenigingen is volgens bestuurders ook specifieke aandacht voor een pedagogisch klimaat. Het betreft hier vooral dat trainers bij iemand terecht kunnen met vragen en trainers cursussen kunnen volgen over de omgang met jeugdsporters. Bestuurders van (semi-)individuele sporten hebben relatief veel aandacht voor pedagogische competenties van trainers bij hun aanstelling en beoordeling, vergeleken met bestuurders van andere sporten.

Brede onderkenning opvoedende taken en verantwoordelijkheden

Spelplezier wordt door bijna alle verenigingsbestuurders gezien als belangrijker dan sportieve prestaties. Een meerderheid van de ouders deelt deze mening, maar een op de drie ouders is neutraal of het hiermee oneens. Het merendeel van zowel de ondervraagde ouders als bestuurders ziet een belangrijke verantwoordelijkheid voor de sportvereniging in de opvoeding van kinderen.

Daarmee lijkt er een brede onderkenning te zijn voor de sportvereniging als (derde) opvoedmilieu, naast gezin en school. Ongeveer de helft van de bestuurders en ouders vindt dat de trainers een belangrijke opvoedende taak hebben, maar slechts een klein deel vindt dat trainers bijna net zo belangrijk

zijn als ouders in de opvoeding van kinderen. Ouders en bestuurders zien dus een opvoedende medeverantwoordelijkheid voor vereniging en trainer, naast de ouders als hoofdverantwoordelijke actoren.

Ruime voldoende voor veilig sportklimaat

Het sportklimaat op de vereniging wordt door zowel bestuurders als ouders met een ruime voldoende beoordeeld. Bestuurders geven over het algemeen een hoger rapportcijfer dan ouders. De sfeer en de sociale veiligheid op de vereniging scoren nog iets hoger dan het pedagogisch sportklimaat; daarvoor geven respondenten gemiddeld een 7,5 (ouders) en een 7,7 (bestuurders).

Bestuurders en ouders zijn overwegend positief over diverse aspecten van een veilig sportklimaat bij hun vereniging. Circa drie kwart van de bestuurders oordeelt positief over de sociale veiligheid, gedragsregels en het handelen in onveilige situaties, en het overige deel is neutraal of kan er niet over oordelen. Volgens een meerderheid van de bestuurders komen zaken als pesten, ongewenst gedrag van trainers, ouders en/of sporters en etnisch-culturele conflicten niet of nauwelijks voor. Pesten en ongewenst gedrag van ouders langs de lijn is vooral bij teamsportverenigingen en in het bijzonder bij voetbalclubs, een aandachtspunt. Zes op de tien voetbalbestuurders geven aan (enigszins) te maken te hebben met pesten binnen jeugdteams, tegenover drie op de tien overige teamsportbestuurders en 15 procent bestuurders van (semi-)individuele sporten. Volgens 6 procent van de ouders wordt hun kind gepest op de sportvereniging.

Verbetering mogelijk in pedagogisch handelen trainer

Bestuurders en ouders zijn wat kritischer over het pedagogisch handelen van de trainer. Circa de helft van de bestuurders is tevreden over afspraken die gemaakt worden tussen trainers en sportgroepen en over de pedagogische expertise van jeugdtrainers.

Een minderheid van de bestuurders vindt dat jeugdtrainers goed worden ondersteund in een kindgerichte aanpak (34%). Ouders van kinderen in de leeftijdsgroep 12-15 jaar zijn niet altijd goed op de hoogte van wat er bij de vereniging gebeurt, maar de meerderheid is positief over de trainer. Toch maakt 17 procent zich weleens zorgen over de begeleiding en persoonlijke aandacht die zijn of haar kind krijgt. Het meest kritisch zijn ouders over de ruimte voor eigen inbreng die de trainer aan het kind laat; de helft vindt dat dit voldoende gebeurt. Bestuurders en ouders van (semi-)individuele sporten zijn positiever over de pedagogische expertise van hun trainers vergeleken met de responderende bestuurders en ouders van teamsporten.

Gedrag ouders en aanspreken op gedrag belangrijk aandachtspunt

Drie kwart van de ouders geeft aan zelf altijd positief te zijn bij het bekijken van een wedstrijd van zijn of haar kind. Onder bestuurders geeft een op de drie aan binnen de vereniging te maken te hebben met ongewenst gedrag van ouders (langs de lijn); onder voetbalbestuurders geldt dit voor drie kwart van de respondenten.

Vrijwel alle bestuurders vinden dat ouders en andere supporters elkaar zouden moeten aanspreken op negatief gedrag. Vier op de tien ouders geven aan dit te zullen doen; dit zijn vaker ouders die bij een vereniging actief zijn als vrijwilliger en vaders. Voor zowel bestuurders als ouders is dit aspect een aandachtspunt. Bijna twee derde van de bestuurders en iets meer dan de helft van de ouders vindt dat het aanspreken op negatief gedrag binnen de vereniging voldoende gebeurt.

Twee op de drie bestuurders zien verbetermogelijkheden pedagogisch klimaat

Over het geheel bezien zien twee op de drie bestuurders verbetermogelijkheden van het pedagogisch klimaat. Deze liggen het vaakst op het terrein van het versterken van de pedagogische expertise van jeugdtrainers en het aanspreken van leden en ouders op negatief gedrag. Bestuurders die geen verbetermogelijkheden zien of wensen hebben met betrekking tot het pedagogisch sportklimaat, geven aan dat er geen verbeteringen nodig zijn of dat er geen pedagogisch sportklimaat wordt nagestreefd.

Teamsportverenigingen grootste behoefte aan pedagogische ondersteuning

De helft van de responderende bestuurders zegt reeds gebruik te maken van ondersteuning op het gebied van pedagogisch sportklimaat. Dit zijn vooral bestuurders van voetbal- en overige teamsportverenigingen. Het vaakst gebruiken zij een ouder of verenigingslid met een pedagogische achtergrond, een ondersteuner van de bond of de gemeente of een buurtsportcoach.

Iets meer dan de helft van de verenigingen geeft aan nog een ondersteuningsbehoefte te hebben, wederom vooral voetbal- en overige teamsportverenigingen. De meest genoemde ondersteuningsbehoeften zijn cursussen, workshops of algemene informatie voor trainers over een kindgerichte aanpak, het uitwisselen van ervaringen met andere sportverenigingen en hulp bij het betrekken van ouders.

Slotconclusie

Concluderend kan worden vastgesteld dat zowel bestuurders van sportverenigingen als ouders van sportende kinderen over het algemeen tevreden zijn over verschillende dimensies van een pedagogisch sportklimaat binnen de vereniging. Aspecten die te maken hebben met (het creëren) van sociale veiligheid worden beter beoordeeld dan aspecten die te maken hebben met (de aandacht voor) pedagogisch handelen van de trainer of de vereniging. Ook zijn bestuurders en ouders van (semi-)individuele sporten over het algemeen positiever over het pedagogisch sportklimaat dan bestuurders en ouders bij voetbal en andere teamsporten. Wellicht hangt dit naast een daadwerkelijk verschil in klimaat, ook deels samen met een groter bewustzijn bij voetbal- en hockeyverenigingen, die hier vanuit het programma Veilig Sportklimaat al langer mee aan de slag zijn. Verenigingen vragen vooral nadere ondersteuning bij het verbeteren van het pedagogisch handelen van trainers en het tegengaan van negatief gedrag van leden of ouders.

Aanbevelingen

Dat een derde van de bestuurders geen verbetermogelijkheden ziet wat betreft het pedagogisch sportklimaat en de helft geen behoefte heeft aan (nadere) ondersteuning is een aandachtspunt voor het draagvlak voor verdere beleidsinzet op een pedagogisch sportklimaat.

Aanbevelingen

Op basis van deze conclusies kunnen de volgende aanbevelingen worden geformuleerd voor organisaties die actief zijn in de beleidsagendering en uitvoering gericht op verbetering van het pedagogisch sportklimaat, zoals vanuit het deelakkoord positieve sportcultuur van het Nationaal Sportakkoord.

- Versterk trainersopleidingen met specifieke aandacht voor pedagogisch handelen en ondersteun verenigingen en trainers van (met name) teamsporten in een kindgerichte benadering door het aanbieden van cursussen/workshops over pedagogisch handelen door inhoudelijke professionals.
- Ondersteun verenigingen die kampen met negatief gedrag van ouders en/of supporters door het versterken van de ouderbetrokkenheid en acties gericht op het terugdringen van negatief gedrag. Heb hierbij aandacht voor de cultuur van onderling aanspreken.
- Onderzoek waarom sportverenigingen aangeven geen verbeteringen te zien of aangeven geen pedagogisch klimaat na te streven. Hebben zij dit echt niet nodig, hebben ze hiervoor te weinig tijd en/of geven ze dit thema te weinig prioriteit? Dit is van belang om na te gaan in hoeverre (her)agendering van de thematiek nodig is, dan wel dat bij een deel van de clubs pedagogisch handelen daadwerkelijk goed geborgd is. Clubs waarvoor dat laatste van toepassing is, kunnen worden gezien als *best practices* en worden ingezet ter inspiratie en ondersteuning voor clubs met uitdagingen op dit vlak.

Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht thema's per vragenlijst

Onderwerp vragenlijst	Ouders	Verenigingen
Sfeer, sociale veiligheid en pedagogisch klimaat in de vereniging	X	X
Mening over verantwoordelijkheid van de sportvereniging en de trainer	X	X
Sfeer in de sportgroep van het kind, rol van de trainer	X	
Mening over (aanspreken op) negatief gedrag	X	
Verenigingsbeleid pedagogisch sportklimaat		X
Aan/afwezigheid van ongewenst gedrag in de vereniging		X
Beoordeling van verschillende aspecten van een pedagogisch klimaat in de vereniging		X
Verbetermogelijkheden en ondersteuningsbehoeften		X

Bijlage 2. Responsoverzicht ouders (1)

Ouders		%	Aantallen
Geslacht kind	Jongens	50%	271
	Meisjes	50%	271
Leeftijd kind	12-13 jaar	45%	
	14-15 jaar	55%	
Sport kind	Voetbal	24%	128
	Hockey	13%	70
	Andere teamsporten	14%	79
	Overige sporten	49%	265
Totaal		100%	542

Bijlage 2. Responsoverzicht ouders (2)

Ouders		%	Aantallen
Sport van de ouder	Dezelfde sport, nu niet meer	17%	
	Dezelfde sport, nog steeds	19%	
	Niet dezelfde sport	64%	
Ouder vervult taken bij de club?	Ja	62%	
	Nee	38%	
Beoordeling sportgroep kind	Recreatief	17%	
	Redelijk recreatief	23%	
	Recreatief/prestatief	30%	
	Redelijk prestatief	20%	
	Prestatief	7%	
Totaal		100%	542

Bijlage 2. Responsoverzicht verenigingen

Sportverenigingen		%	Aantallen
Grootte vereniging	t/m 100 leden	16%	62
	100 t/m 300 leden	31%	120
	Meer dan 300 leden	52%	201
Sporttak	Voetbal		110
	Andere teamsporten		87
	Andere sporten		186
Totaal		100%	383

Bijlage 3. Toelichting achtergrondkenmerken

Achtergrondkenmerken

In de analyse van de resultaten wordt in een aantal gevallen een uitsplitsing gemaakt naar achtergrondkenmerken van de vereniging of ouder. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende achtergrondkenmerken:

Grootte vereniging

Er wordt onderscheid gemaakt tussen drie type verenigingen. De ‘kleine vereniging’ heeft 1-100 leden. De ‘middelgrote vereniging’ heeft 101-300 leden. De ‘grote vereniging’ heeft meer dan 300 leden.

Type sport

De steekproef onder ouders bleek voldoende respondenten te bevatten om een aparte uitsplitsing te maken voor voetbalouders en hockeyouders. De steekproef onder verenigingen bleek voldoende representatief om een aparte uitsplitsing te maken voor voetbalverenigingen. Ouders en bestuurders van andere sporten dan hockey en voetbal zijn onderverdeeld in twee categorieën. De ‘overige teamsporten’ beslaan alle andere teamsporten dan hockey en voetbal, zoals handbal, korfbal of volleybal. De ‘andere sporten’ beslaan individuele sporten zoals tennis, zwemmen of atletiek.

Prestatief en recreatief gericht

Aan beiden respondentengroepen is gevraagd naar de plaats waarop de respondenten de sportgroep van hun kind of hun sportvereniging zouden plaatsen op een schaal van 0 tot 10, waarbij 1 staat voor recreatief en 10 voor prestatief, zonder daar een waardeoordeel aan te hangen.

Kids First

Towards a pedagogical sport climate

ZonMw

www.mulierinstituut.nl
[@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)

mulier instituut